

ПОЗОВИ ММФ РАДИ САМОУБИСТВА

Драгош КАЛАЈИЋ

Шта је Драгослав Аврамовић са места гувернера Народне банке написао писцу огледа поводом његових идеја за привредни препород уз помоћ санкција, без страних кредита и "структуралних прилагођавања" какве налаже ММФ.

23. новембар 1996.

Да ли у овој Југославији постоји иоле угледни економиста који сматра да је за добро њене економије најбоље или бар најмање штетно предузети пут привредног развоја заснован превасходно на сопственим средствима и моћима уместо поплачан страним кредитима те "структурално прилагођен" захтевима Међународног монетарног фонда (ММФ)? Такво питање поставио сам, љупко и добронамерно, једном извештачу са домаће сцене економске мисли и праксе. Погледао ме је као да сам му опсовао мајку те одговорио тоном ужитка у претпостављеној жалости саговорника:

"Међу озбиљним економистима нема ни једног који мисли да је могућ привредни опоравак без масивних инвестиција страног капитала и без структуралних прилагођавања каква захтева ММФ."

Набројао ми је туце имена и презимена "озбиљних економиста" чији је ауторитет, наводно, довољна препорука нужности "структуралних прилагођавања" која прописује ММФ као услов за отварање кредитних линија. Колико су поменути економисти "озбиљни" - бар у очима писца ових редова - сведочи чињеница да су донедавно листом били противници "капиталистичке експлоатације пролетеријата" те заговорници или проповедници свих експеримената реалног социјализма, од дириговане привреде до "договорне" и "самоуправне економије". Данас су пак једнако горљиви заговорници или проповедници дивљег, либералног капитализма и његових глобалистичких и мондијалистичких метастаза.

Дакле, у питању је сасвим озбиљни симптом интелектуалне и моралне превртљивости од које хронично пате овдашње псеудоелите. У домену о коме је реч, писац ових редова је истрајно и једнако усамљено заступао мишљење - засновано на бројним примерима историјског искуства - да је најбољи или бар најмање штетни пут југословенског одговора на изазове санкција и економске кризе онај заснован на (Листовој) теорији и (потоњој) пракси самоодбране посредством одлучног постварања и развоја свих потенцијалности и облика самодовољности, уз рехабилитацију усмеривачке улоге државе. Уложени труд овог погледа на свет економије изазвао је само један али вредан одговор, у облику писма упућеног из кабинета гувернера Народне банке Југославије, од 20. фебруара 1995. године:

"Поштовани господине Калајићу, дубоко ме је импресионирао Ваш чланак у Дуги од 17. фебруара. Слажем се са многим од Ваших погледа. Лично Вам захваљујем на напору који сте уложили у анализи онога што сам хтео да урадим. Хтео сам да се видим са Вама у погледу Ваших идеја обнове привреде и бићу слободан да вас позовем." Потпис: Драгослав Аврамовић.

БЕЗ ЗЕЛЕНОГ СВЕТЛА

Наравно, спремно сам се одазвао позиву гувернера Народне банке Југославије. У свом кабинету, чији прозори гледају на Булевар револуције, дочекао ме је са широким осмехом срдачности, као да смо стари знанци, премда се никада раније нисмо срели. У том осмеху било је и дечачке склоности ка лепим чудима:

“Каква подударност! Управо данас један магистар економије, који ради код нас, предао ми је свој пројекат решења проблема откупа жита посредством бонова. Погледајте га. То је замисао слична вашој, премда у знатно мањим размерама.”

Брзо сам прошао погледом кроз тај пројекат и закључио да изискује исте услове: апсолутно поверење свих битних привредних субјеката у државу и такође апсолутну одговорност и стручност државне управе, особито у домену пореске политике и извршавања преузетих обавеза. У погледу речених услова гувернер је исповедио своју дубоку обесхрабреност. Отворено ми је предочио низ унутрашњих препрека за остварење идеја о којима је реч: од недостатка “крвотока привреде”, дакле живог и веродостојног банкарског система до “пулова лопова на власти”, како је меланхолично али тачно описао своје окружење.

Први предочени недостатак, дакле живи и веродостојни банкарски систем, могуће је лако обновити за потребе покретања производног циклуса под условом повраћаја поверења депонената, односно повраћаја бар једног дела опљачканих средстава. С обзиром на то да постоји прилично добра евиденција о томе ко је све и колико опљачкао српски народ те где је све лоцирано отето - надлежне службе могле би лако и брзо преобразити народну пасиву у активу. Ипак, за тако велику акцију недостаје оно што је битно: одлука и наредба да се врати све што је отето. За сада, о разлозима изостанка такве одлуке и наредбе можемо само нагађати. Недостатак “зеленог светла” за повраћај отете имовине господин Аврамовић је, кроз разговор, објашњавао погубним утицајем “пулова лопова”. На том кључном месту разговора, писцу ових редова се наметало једно суштинско морално питање: ако се човек на месту гувернера Народне банке Југославије доиста толико немоћан колико за себе тврди - зашто истрајава да сноси огромну одговорност преузете улоге?

Због обзира које није потребно образлагати, то питање нисам гласно поставио. Претпостављао сам да мој саговорник истрајава на месту гувернера очекујући да ће се десити неко лепо чудо преокрета. Под светлом изложеног осећања, дубоко ме је (али негативно) изненадио његов покушај да не само економску већ и спољну политику Југославије подреди или “структурално прилагоди” захтевима ММФ. Остаје ми само да нагађам да ли је то приклањање захтевима Међународног монетарног фонда било израз крајњег очајања или пак превртљивост која је својствена домаћим, грађански преподобљеним, псеудоелитама.

ЦИЉ: ЗАУСТАВИТИ НАПРЕДАК

Ипак, ни најцрње очајање не може толико замрачити поглед истинске стручности да он не види, данас и овде, колико су заправо далеке очекиване “подршке” од Међународног монетарног фонда, чак и под идеалним условима. Ако већ ове године Југославија буде спремно извршила све налоге и услове за рехабилитацију свог статуса у ММФ - први

одобрени кредити биће извесно намењени искључиво "сервисирању" дугова заосталих из претходне и пропале државе. По свему судећи, прве "здраве кредите" - али и такође наменски усмерене ка "структуралном прилагођавању" - ваља очекивати тек иза хоризонта 2000. године.

За спознају стања у које ће Југославија запасти ако се подвргне заповестима ММФ није потребно располагати никаквом видовитошћу. Довољно је осврнути се око себе и погледати најближи, примерице бугарски пример. Реч је о економији која далеко предњачи на путу "структуралних прилагођавања", по рецептима ММФ, званом "транзиција". По општем признању бугарских стручњака, бугарски народ је на ивици глади и бори се за голо преживљавање. Актуелна, левичарска влада не успева да обузда процес разарања бугарске привреде које је отворила претходна псеудодесничарска, што је - наивно верујући у добронамерност западних сила и препорука ММФ - извршила све стране захтеве и одговарајућа "структурална прилагођавања". У ствари, сви ти захтеви и препоруке ММФ циљали су да изазову катастрофалне учинке. По сажетом опажању Валден Бела и Ши Канигам, изложеном у њиховом планетарном прегледу недела ММФ (Subir l'ajustement structurel, u Les Nouveaux maitres du monde, издање Le Monde diplomatique, Париз, новембар 1995.) "структурално прилагођавање нема намеру да подржава (привредни) раст земаља у развоју, како се тврди, већ да заустави економски напредак."

По обичају, за катастрофалне учинке наложених "структуралних прилагођавања" стручњаци ММФ и домаћи агенти, све сами "озбиљни економисти" и одговарајући медијски телали, редовно сву кривицу сваљују на "неопрезност", "неспособност" или "некомпетентност" политичара на власти. Примерице, тако је објашњен и банкрот Мексика који је "спасен" од тоталне пропасти "инјекцијом кредита" из фондова ММФ величине педесет милијарди долара. Излишно је истицати да је та позајмица збрисала чак и привиде суверенитета мексичке државе, сада сведене на пуку колонију, под окриљем НАФТА. Легална власт Мексика данас служи углавном за организовање и извршавање крвавих репресија побуна гладних маса. Судбина Мексика најсажетије исказује наслов анализе стања његове привреде, објављене на страницама америчког часописа за економију Фортуне од 6. фебруара 1995. године: "Да ли је време да се купи Мексико?"

Узгред речено, и на скупу Сетморице (Г 7), у Торонту, јануара 1995. године, многи а особито немачки економски стручњаци су убедљиво па и са нескривеном иронијом побијали теорије заступника политике ММФ да сву кривицу за катастрофалне учинке "структуралних прилагођавања" сносе домаће (псеудо)елите. У досијеу о новим финансијским тржиштима (Les marches financiers émergents) који је објавила Revue d'économie financière (бр. 29 од 1994. године), Доминик Нива је показао и доказао да су стручњаци ММФ одавно и добро знали у какав амбис срља мексичка привреда следећи њихова упутства.

Сваљивање кривице на владе за катастрофалне учинке "структуралних прилагођавања" служи не само за скидање сваке одговорности са ММФ и прикривање стварних, нихилистичких циљева те установе већ и за олакшање њихових остварења. У питању је притисак на владе да одустану од последњих расположивих средстава утицаја на националну економију како би она била препуштена на милост и немилост ММФ.

ДА ЛИ ЈЕ БУГАРСКА КОЛОНИЈА?

Један од циљева - али не и коначни циљ - катастрофалних учинака операције зване

“структурално прилагођавање” је узурпација државне власти у домену економије од стране ММФ. То је перспектива коју данас ММФ ултимативно налаже бугарској влади, захтевајући да његово тело (састављено од домаћих и страних стручњака) преузме управу над Централном банком и монетарном политиком, од емисије новца и финансирања пословних банака до државног буџета. Да би легализовали ту узурпацију власти и укидање битног елемента суверенитета бугарске државе, стручњаци ММФ траже да њихов захтев одобри бугарски парламент. Дакле, да би се обезбедили од свих могућих и будућих протеста или ревандикација, стручњаци ММФ захтевају од бугарске владе да изврши самоубиство, те да битни елемент суверенитета званично преда страној сили.

Управни одбор Бугарске народне банке издао је саопштење у коме се речником богобојажљивости каже како би усвајање захтева ММФ било “веома ризичан експеримент”. У том одбору бивши гувернер Бугарске народне банке, Емил Харасев је речени “ризични експеримент” назвао правим именом: “То је лажно чудо; то су мере које се примењују једино у колонијама.”

Разорни учинци примене рецепата или налога ММФ оставили су веома мали или ништавни маневарски простор бугарској влади за било какав озбиљан отпор. Инфлација је током последњих пет месеци преполовила уштеђевине, просечна плата износи једва седамдесет марака, а друштвени производ је ове године пао за још десет одсто. Уосталом, један од циљева “структуралних прилагођавања” је управо изазивање катастрофе у којој ни најумнија влада нема алтернативе ултиматуму ММФ. То је стање које најсажетије изражава једна београдска басна са почетка шездесетих година: “Може миш бити и генијалан, али ако се нађе у мишоловци - са њим је свршено.”

ФОРМУЛА НОВОГ КОЛОНИЈАЛИЗМА

Универзална формула тобожњег економског напретка коју ММФ намеће свуда - без обзира на цивилизацијске и културне, политичке и етничке специфичности “пацијената” - састоји се од неколико елемената чију разорност знатно увећава њихова спрега. По хронологији “терапије”, први елемент је обично захтев да се по начелима слободе, односно “слободног тржишта”, уклоне или сруше све државне заштите домаће производње, од царинских баријера до субвенција привредних грана и субјеката од виталног значаја за националну економију.

Уз реторику слободарства, тај елемент бива рекламиран као идеално средство подстицања и јачања домаће производње посредством “здраве конкуренције”. У стварности, лишена заштите, домаћа производња скоро редовно бива уништена агресијом страних роба, често нижег квалитета, чије су и цене ниже силом квантитета. Уосталом, није потребна велика памет да би се погодио исход сукоба између домаћих произвођача и страних, често мултинационалних компанија које поседују и одговарајуће размере капитала за инвестирање у пропаганду својих производа.

Узгред речено, највеће економске силе света, попут САД, Јапана и Европске уније располажу значајним заштитима сопствених производних снага и тржишта. Тим силама не пада на памет да доследно примењују рецепте “слободног тржишта” већ ревносно настоје да све одговарајуће обавезе - у оквиру Светске трговинске организације - избегну или релативизирају. Захтев за отварањем домаћег тржишта редовно прати и налог да се укину или бар драстично смање сва ограничења спрам операција страних инвеститора. Тај елемент

се обично рекламира као мера која ће "привући страни капитал". У суштини, реч је о мери која циља да олакша освајачки и пљачкашки наступ страног капитала што свуда циља да оствари идеалну једначину: минимална инвестиција - максимални профит.

Свуда где су уклоњене све препреке либералистичком размаху аморалности изложене једначине дивљег капитализма - очитују се галопирајући процеси разарања друштвеног ткива и природног амбијента. То су зоне дословног ширења пустиња ниҳилизма, зоне сумрака људског и еколошких катастрофа. Када искористи све што може и све отрује те загади - страни капитал напушта произведену пустињу и сели се ка новом плену. Најразвијеније привреде света, попут немачке и јапанске, пружају сасвим супротан пример смисла привређивања: у њима је профит подређен другим циљевима, од стабилности и развоја до друштвених те и надматеријалних потреба.

За земље посткомунизма, зване "у транзицији", ММФ својој формули додаје и елемент који налаже приватизацију друштвене, односно државне имовине, дакле у правцу једнообразног типа власништва, што је једнако противприродно и аномално као и колективистичко. Тај захтев циља да распродају народног богатства, односно материјалне основе независности, учини обавезном. С обзиром на то да у "транзицији" не постоји стварно тржиште вредности које су релативизоване кризним, ванредним условима - оне бивају одређене *ad hoc* и арбитрарно, по правилу далеко испод стварних разина из претходног периода или потенцијалних у нормалним околностима. Осим тога, ни у једној земљи која пролази кроз "транзицију" нема масе слободног финансијског капитала какву изискују наложени процеси приватизације. Стога се приватизација ту врши обично на вересију. Тако припадници домаћих политичких номенклатура и мафија постају власници народне имовине такорећи за бадава.

Наравно, највећи плен у велепљачки званој "приватизација" стичу страни учесници дражби јер располажу финансијским средствима за откуп и подмићивање локалних политичких структура. Често они купују веома профитабилне индустрије - чији су производи одавно освојили страна тржишта - само зато да би их затворили и изјаловили конкуренцију.

Једнаку ниҳилистичку сврховитост има и универзални захтев ММФ да "пацијенти" препусте националне монете "клизном течају", односно сталној девалвацији. Тај елемент формуле ММФ за самоубиство националних економија бива рекламиран као идеално или нужно средство "побољшавања компетитивности" домаћих производа на страним тржиштима. У стварности, с обзиром да формула ММФ уништава иоле амбициознију производњу и онемогућава привредни развој - "пацијент" обично нема шта да понуди страним инвеститорима и страним тржиштима изузев сопствене земље и сировина, полуфабриката и јефтине радне снаге те масовних емиграција, изазваних растућом бедом.

Принудна девалвација националне монете циља да национална добра и људске потенцијале "пацијента" обезвреди до бесцења и тако учини лаким пленом за пљачкашке походе интернационале финансијског капитала. Посебно погуби елемент формуле ММФ је захтев да "пацијент" драстично смањује јавне издатке за друштвене потребе те да такође драстично снижава и ограничава зараде. Тај елемент циља, поред осталог, да драстично смањи улогу државе и да државу сведе у размере пуког сервиса страних налога. Излишно је истицати да таква политика повећава размере беде и незадовољства маса. Изложена растућем притиску масовног незадовољства а лишена прихода силом "подстицајне пореске политике" која стране улагаче често и дугорочно ослобађа пореских обавеза - држава је принуђена да буџетске дефиците намирује позајмицама које увећавају њену презадуженост и подложност

уценама и диктатима ММФ.

ДУЖНИЧКА ЕКОНОМИЈА

На овом месту нашег излагања излазимо пред главни облик новог колонијализма који намеће ММФ. Реч је о такозваној "дужничкој економији", чији паразитизам обухвата већ цео свет, дакле не само неразвијене већи многе развијене земље које су и највећи дужници. Широм света "дужничка економија" производи социјална раслојавања и беду те покреће масе гладних ка развијеним земљама. Како је добро опазио Џон Галбрајт, у питању је "ђаволски круг": кредитирање изазива беду што изискује нова задужења, која продубљују беду. Тај механизам Галбрајт успело приказује посредством циничне метафоре: "С обзиром да смо поседовали вакцину (читај: финансијски капитал, створен пуким штампањем монета без икаквог стварног покрића те умноженим шпекулацијама) - измислили смо богиње (читај: беду)".

ММФ је главни полицајац лихварске интернационале и "зајмодавац последње инстанце" који свако кредитирање условљава извршавањем "структуралних прилагођавања" привреде и политике зајмотражиоца што циљају да га учине све слабијим, односно све подложнијим паразитској експлоатацији те економским и политичким уценама. Што је већа слабост државе чијом економијом, посредно или непосредно, управља ММФ - то су слабије њене одбране од паразитизма. По добром опажању Џејмса Моргана, економског коментатора ББЦ, за разлику од старог колонијализма, "нови колонијализам" је окупација коју врше глобалне компаније без држава или држављанства под заштитом и уз помоћ ММФ, Светске банке и Светске трговинске организације.

Према налазима Едварда Голдшмита (иначе рођеног брата најуспешнијег индивидуалног шпекуланта на светским берзама), изложеним у студији недавно објављеној на страницама Ле Монде дипломатије, "земља која је узела зајам (од ММФ) постаје неформална колонија". Почевши од дужничке кризе која је букнула 1982. године, лихварска интернационала, посредством ММФ, примењује нову технику паразитске експлоатације што силом уцена преображава дугове приватних субјеката, банака или предузећа у јавне и државне. Према налазима Мишела Чосудовског, професора економије Универзитета у Отави, изложеним у студији *Dans la spirale de la dette* (У спирали дугова), објављеном у поменутом издању *Le Monde diplomatique*, "феномен конверзије (приватног дуга у јавни и државни, прим. Д. К.) је средишни елемент светске кризе. Губици су систематски преношени на терет државе. Осим тога, добар део јавних субвенција, уместо да стимулише отварање нових радних места, употребљава се за концентрацију предузећа, за технологије које смањују запосленост и за пренос (производње) у земље Трећег света."

Мишел Чосудовски указује и на други те ништа мање кобан "ђаволски круг" у који западају најугледнији дужници под надзором ММФ: "Они којима су намењене државне субвенције постају кредитори државе. Бонови које издаје (амерички) Трезор за финансирање великих предузећа купују банке финансијске установе које такође уживају државне потпоре. Ту се запада у потпуни апсурд: држава финансира сопствено задуживање; потпоре које држава пружа употребљене су за куповање јавног дуга."

Дакле, потчињавање лихварској интернационали је карактеристика судбине не само земаља Трећег света већ многих земаља Првог и Другог света. Цео свет је обузет спиралом дуговања која га све брже окреће и повлачи у пропаст. Према увиду Мишела Чосудовског, "феномен

акумулације дугова 'регулише' светску економију и дави националне установе, уништавајући им активности."

ИСТОЧНИ ЗМАЈЕВИ ПРОТИВ ЗАПАДНОГ ЛЕВИЈАТАНА

У постојећем свету једину стварну алтернативу спрам перспективе (само)убиства националних економија, зване "структурално прилагођавање", пружају економске политике "азијских змајева" што тријумфују над западним Левијатаном. Према опажању Валден Бела и Ши Канигама, "те азијске земље усвојиле су економску стратегију која је дијаметрално супротна оној слободног тржишта, што је иначе угаони камен 'структуралних прилагођавања'. У њима државе имају своју улогу у планирању економије и избору индустрија које ваља развијати или помагати субвенцијама. Ту је домаће тржиште резервисано за локалну индустрију. Увоз и стране инвестиције су подвргнути најстрожим ограничењима. Укратко, њихови индекси високог раста нису плод 'структуралних прилагођавања', по моди ММФ или Светске банке већ су резултат одлучног отпора њиховим налозима."

Можда је излишно истицати да стручњаци ММФ и Светске банке помно прећуткују и усиљено игноришу те позитивне примере привредног развоја, заснованог на начелима дијаметрално супротним њиховим формулама. Лаковерним или поткупљивим политичким псеудоелитама земаља које су намерили да освоје, стручњаци ММФ показују идиличне проспекте оздрављења, украшене обавезно лажним статистичким подацима, пред којима би се постидели и манипулатори из система "реалног система". Када честити стручњаци речене манипулаторе и обмањиваче суоче са чињеницама стварности растуће беде коју прозводи ММФ и Светска банка - они, у најбољем случају, умеју само да слегну раменима и да искажу жаљење, попут оног које је из уста једног функционера Светске банке Морис Милер чуо и пренео у извештај Уједињених нација, *Debt and the Environment: Convergent Crises* (Дуг и људска околина: конвергентне кризе): "Појма нисмо имали да ће људске цене тих програма (структуралног прилагођавања) бити толико високе, а да ће се на економске добробити толико дуго чекати!"

Наведено ремекдело цинизма лишава писца ових редова воље да боље оконча свој осврт на значење и значај ММФ. Ипак, постоје озбиљни разлози због којих је неопходно вратити се почетку осврта. Дакле, да ли у овој Југославији постоје иоле угледни економиста који сматра да је за добро њене економије и надасве њеног народа најбоље или бар најмање штетно предузети пут привредног развоја надахнут примерима "азијских змајева", у знаку одлучног отпора налозима ММФ? Изложено питање није израз реторичке домишљатости писца ових редова како да их оконча већ је исказ стварне и насушне потребе.

Преузето из књиге "Америчко зло 2"